

เอกสารประกอบการบรรยาย

วิชา คม 103 หลักเคมี 2

ธาตุเรพรีเซนเททีฟ (Representative elements)

- ☐ ธาตุหมู่ IA-VIIIA
- ☐ สารประกอบของธาตุหมู่ IA-VIIIA
- ☐ สมบัติต่างๆ ของธาตุหมู่ IA-VIIIA

อาจารย์ ดร. วีรินทร์ดา ทะปะละ

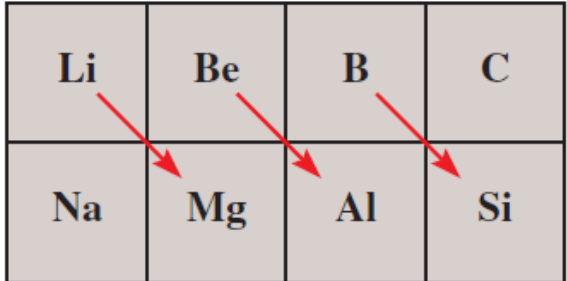
สาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ธาตุเรพรีเซนเททีฟ (Representative element) หรือ ธาตุหมู่หลัก (Main group element) คือ ธาตุที่มีเวเลนซ์อิเล็กตรอนบรรจุใน s - และ p -orbital โดยที่ใน d - และ f -orbital อาจจะไม่มียอิเล็กตรอนอยู่เลย หรือมีบรรจุอยู่เต็มหมดแล้ว

IA								VIIIA
H	IIA	IIIA	IVA	VA	VIA	VIIA	He	
Li	Be	B	C	N	O	F	Ne	
Na	Mg	Al	Si	P	S	Cl	Ar	
K	Ca	Ga	Ge	As	Se	Br	Kr	
Rb	Sr	In	Sn	Sb	Te	I	Xe	
Cs	Ba	Tl	Pb	Bi	Po	At	Rn	
Fr	Ra							

- ธาตุที่อยู่ในหมู่เดียวกัน คือมีโครงสร้างอิเล็กตรอนวงนอกสุดเหมือนกัน จะมีสมบัติทางเคมีเหมือนกัน
- ธาตุสมาชิกตัวบนสุดของแต่ละหมู่ (ธาตุในคาบที่ 2: Li, Be, B, C, N, O และ F) มักมีสมบัติที่แตกต่างไปจากธาตุอื่นๆ ในหมู่เดียวกัน เนื่องจากมีขนาดเล็กกว่ามาก เมื่อเทียบกับธาตุอื่นๆ ในหมู่เดียวกัน
- Li, Be และ B จะแสดง “สมบัติแนวทแยง (Diagonal relationship)”

1A	2A	3A	4A
Li	Be	B	C
Na	Mg	Al	Si

Li จะแสดงสมบัติทางเคมีหลายประการที่คล้ายคลึงกับ Mg

ธาตุไฮโดรเจน (Hydrogen, $1s^1$)

IA

H
Li
Na
K
Rb
Cs
Fr

- ธาตุไฮโดรเจนเป็นธาตุที่มีมากที่สุดในระบบสุริยะจักรวาล รองลงมาคือฮีเลียม (He)
- มีจุดหลอมเหลวเท่ากับ $-252.7\text{ }^{\circ}\text{C}$ และ จุดเดือดเท่ากับ $-259.1\text{ }^{\circ}\text{C}$
- ที่อุณหภูมิและความดันปกติ ธาตุไฮโดรเจนจะอยู่ในรูปของแก๊สไฮโดรเจน (H_2) คล้ายกับธาตุฮาโลเจน (X_2) ซึ่งจัดเป็นโมเลกุลไม่มีขั้ว จึงไม่ละลายน้ำที่จัดเป็นโมเลกุลมีขั้ว
- แก๊สไฮโดรเจน (H_2) เป็นแก๊สที่ไม่มีสี ไม่มีกลิ่น และเป็นแก๊สที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุด

สมบัติของไฮโดรเจนจะมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกับโลหะหมู่ 1A และ ธาตุฮาโลเจนหมู่ 7A

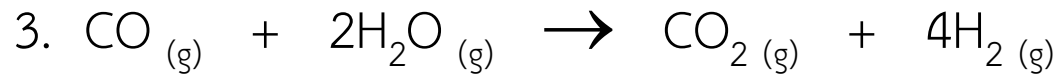
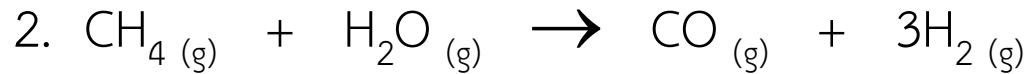
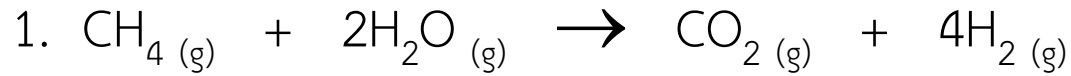
สมบัติที่คล้ายกับโลหะหมู่ 1A

- มีการจัดเรียงอิเล็กตรอนเป็นแบบ $1s^1$ เหมือนกับโลหะหมู่ 1A $\Rightarrow$ เกิดเป็น H^+ ได้
- สามารถเกิดปฏิกิริยากับธาตุฮาโลเจนได้เป็นสารประกอบที่มีสูตรทั่วไปเป็น HX โดยชนิดของพันธะใน HX เป็นพันธะโควาเลนต์ ในขณะที่ธาตุหมู่ 1A เกิดปฏิกิริยากับธาตุฮาโลเจนได้สารประกอบที่มีสูตรทั่วไปเป็น MX ซึ่งชนิดของพันธะใน MX เป็นพันธะไอออนิก

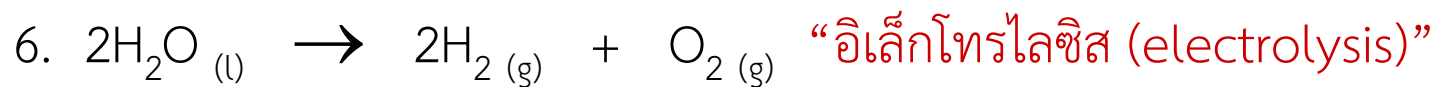
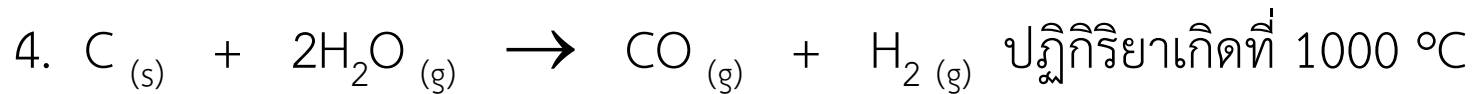
สมบัติที่คล้ายกับโลหะหมู่ 7A

- ที่อุณหภูมิและความดันปกติ ธาตุไฮโดรเจนจะอยู่ในรูปโมเลกุลของแก๊ส โดยที่หนึ่งโมเลกุลประกอบด้วยสองอะตอม (diatomic molecule) ซึ่งเหมือนกับ X_2 ของฮาโลเจน
- มีสมบัติเป็นอโลหะ คือ มีค่า IE และ EN สูง
- เมื่อทำปฏิกิริยากับโลหะจะสามารถรับอิเล็กตรอนเกิดเป็น “ไฮไดรด์ (hydride, H^-)” เกิดเป็นสารประกอบกับโลหะหมู่ 1A เช่น LiH และ NaH

การเตรียมแก๊สไฮโดรเจนในอุตสาหกรรม

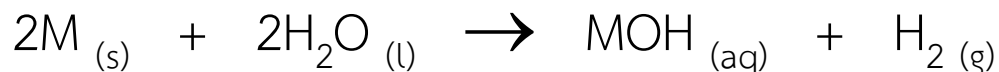

ใช้ Ni เป็นตัวเร่งปฏิกิริยา (catalyst) ที่ 900 °C

โลหะอัลคาไลน์ หมู่ 1A (Alkali metals, ns^1 , $n \geq 2$)

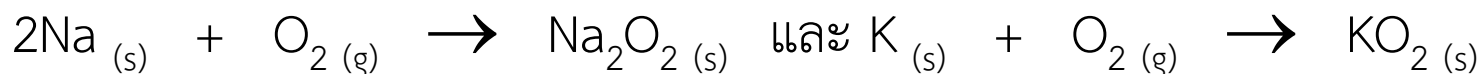
- โลหะอัลคาไลน์ทุกธาตุจะมีค่า IE ต่ำ ดังนั้นจึงมีแนวโน้มที่จะเสียอิเล็กตรอน แล้วเกิดเป็นไอออนที่มีประจุบวก 1 (M^+)
- โลหะอัลคาไลน์ทุกชนิดเป็นโลหะที่ว่องไวในการทำปฏิกิริยา (reactive) มาก จึงไม่ปรากฏในรูปธาตุอิสระ แต่มักจะอยู่ในรูปสารประกอบ
- โลหะอัลคาไลน์จะทำปฏิกิริยาอย่างรุนแรงกับน้ำเกิดเป็นสารประกอบไฮดรอกไซด์ (MOH) และแก๊สไฮโดรเจน

- เมื่อถูกทิ้งไว้ในบรรยากาศ โลหะอัลคาไลน์จะค่อยๆ ทำปฏิกิริยากับแก๊สออกซิเจน (O_2) เกิดเป็นสารประกอบออกไซด์รูปต่างๆ และสูญเสียความมันวาวไป

- โลหะอัลคาไลน์สามารถทำปฏิกิริยากับแก๊สออกซิเจน (O_2) เกิดเป็นสารประกอบเปอร์ออกไซด์ (peroxide, O_2^{2-}) และซูเปอร์ออกไซด์ (superoxide, O_2^-)

สมบัติที่สำคัญของโลหะอัลคาไลน์

ธาตุ	Lithium Li	Sodium Na	Potassium K	Rubidium Rb	Cesium Cs
การจัดอิเล็กตรอนวงนอกสุด	2s ¹	3s ¹	4s ¹	5s ¹	6s ¹
จุดหลอมเหลว (°C)	179	97.5	63.7	39.0	28.5
จุดเดือด (°C)	1336	880	760	700	670
ความหนาแน่น (g cm ⁻¹)	0.53	0.97	0.86	1.53	1.90
รัศมีอะตอม (pm)	155	190	235	248	267
รัศมีไอออน (pm)	60	95	133	148	169
IE (kJ mol ⁻¹)					
first order, IE1	526	502	425	409	382
second order, IE2	7305	4569	3058	2638	2430
ศักย์ไฟฟ้ามาตรฐาน, E ⁰ (V)	- 3.05	- 2.71	- 2.93	- 2.93	-2.92
M ⁺ _(aq) + e ⁻ → M _(s)					

* Francium (Fr) ธาตุกัมมันตรังสี

ปฏิกิริยาเคมีที่สำคัญของโลหะอัลคาไลน์ โดย M คือ โลหะหมู่ 1A ยกเว้นตามทีระบุ

ปฏิกิริยา	หมายเหตุ
$2M + X_2 \rightarrow 2MX$	X_2 = halogen gas
$4M + O_2 \rightarrow 2M_2O$	
$2Na + O_2(\text{excess}) \rightarrow Na_2O_2$	ต้องใช้ออกซิเจนปริมาณมากเกินไป
$M + O_2 \rightarrow MO_2$	$M = K, Rb, Cs$
$2M + S \rightarrow M_2S$	รวมทั้งปฏิกิริยากับ Se และ Te
$6Li + N_2 \rightarrow 2Li_3N$	เฉพาะ Li เท่านั้น
$12M + P_4 \rightarrow 4M_3P$	รวมทั้งปฏิกิริยากับ As และ Sb
$2M + C \rightarrow M_2C_2$	$M = Li$ และ Na เท่านั้น
$2M + H_2 \rightarrow 2MH$	เกิดที่อุณหภูมิสูง และ LiH เสถียรที่สุด
$2M + H_2O \rightarrow 2MOH + H_2$	เกิดที่อุณหภูมิห้อง และปฏิกิริยารุนแรง
$2M + H^+ \rightarrow 2M^+ + H_2$	ปฏิกิริยารุนแรง
$2M + 2NH_3 \rightarrow 2MNH_2 + H_2$	$NH_{3(l)}$ โดยมีตัวเร่งปฏิกิริยา เช่น Fe

- การเตรียมโลหะอัลคาไลน์ วิธีที่ใช้ทั่วไปคือ อิเล็กโทรไลซิส (electrolysis) เกลือคลอไรด์ หลอมเหลว $MCl_{(s)}$
- ค่าศักย์ไฟฟ้ามาตรฐานของโลหะอัลคาไลน์ มีค่าติดลบมาก แสดงว่าโลหะอัลคาไลน์ มีแนวโน้มที่จะให้อิเล็กตรอนได้ดี จึงจัดเป็น “ตัวรีดิวซ์ (reducing agent)” ที่ดี
- ในธรรมชาติมักจะพบอยู่ในรูปของสารประกอบของ เช่น Li_2O , $NaCl$, $NaNO_3$ และ KCl
- สารประกอบโดยทั่วไปของโลหะหมู่ 1 ละลายน้ำได้ดี ยกเว้น $LiOH$, Li_2O_3 , Li_3PO_4 , Li_2CO_3 , LiF และ $KClO_4$ ที่ตกตะกอนเล็กน้อย
- การทดสอบเปลวไฟ (Flame test)

Li	Crimson red
Na	Yellow
K	Pale violet
Rb	Violet
Cs	Bluish

Na

K

การนำโลหะอัลคาไลน์ไปใช้ประโยชน์

- ลิเทียม (Li) ใช้เป็นขั้วแบตเตอรี่ (Lithium battery) เนื่องจากมีศักยภาพในการให้อิเล็กตรอนที่ดี
- โซเดียม (Na) เป็นธาตุทำปฏิกิริยาได้ว่องไวมาก จึงจำเป็นต้องเก็บในน้ำมัน ในชีวิตประจำวันมีการใช้ประโยชน์จากสารประกอบโซเดียมมากมาย เช่น เกลือแกงหรือโซเดียมคลอไรด์ (NaCl) ซึ่งใช้ในการประกอบอาหาร ผงฟูหรือโซเดียมไฮโดรเจนคาร์บอเนต (NaHCO_3) ซึ่งใช้ในการทำขนมปังให้ฟู เป็นต้น
- ใช้ในการบำบัดโรค เช่น Li ใช้ในการรักษาความผิดปกติทางอารมณ์และช่วยควบคุมอารมณ์ให้อยู่ในระดับปกติ
- โพแทสเซียม (K) ใช้ทำปุ๋ย เช่น KCl , K_2SO_4 และ KNO_3

โลหะอัลคาไลน์เอิร์ท หมู่ 2A (Alkali earth metals, ns^2 , $n \geq 2$)

Be Beryllium
Mg Magnesium
Ca Calcium
Sr Strontium
Ba Barium
Ra Radium

หายากที่สุด

มีมาก

ค่อนข้างหายาก

ธาตุกัมมันตรังสี

- โลหะอัลคาไลน์เอิร์ทเป็นโลหะเนื้อแข็ง มีความหนาแน่นสูง จุดเดือดและจุดหลอมเหลวสูง นำไฟฟ้าและนำความร้อนได้ดี
- มีแนวโน้มที่จะสูญเสียอิเล็กตรอนเกิดเป็นไอออน $+2$ (M^{2+}) เนื่องจากมีค่า IE1 และ IE2 ต่ำ โดยแนวโน้มของค่า IE จะลดลงจากบนลงล่าง ทำให้โลหะอัลคาไลน์เอิร์ทมีแนวโน้มที่จะสูญเสียอิเล็กตรอนง่ายขึ้นจากบนลงล่าง
ความเป็นโลหะมากขึ้นจากบนลงล่าง
- เป็นโลหะที่ว่องไวต่อปฏิกิริยา (แต่ไม่เท่ากับ 1A) ทำให้ไม่ค่อยพบธาตุหมู่ 2A ในรูปธาตุอิสระ แต่มักอยู่ในรูปเกลือคาร์บอเนต (CO_3^{2-}) ซัลเฟต (SO_4^{2-}) และคลอไรด์ (Cl^-)
- การเตรียมโลหะอัลคาไลน์เอิร์ท ใช้วิธีเดียวกับการเตรียมโลหะอัลคาไลน์ อิเล็กโทรไลซิส (electrolysis) เกลือคลอไรด์หลอมเหลว $MCl_{2(s)}$

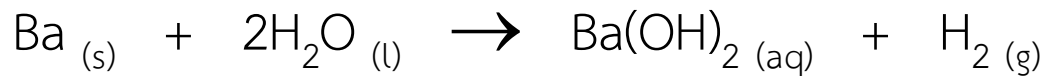
สมบัติที่สำคัญของโลหะอัลคาไลน์เอิร์ท

ธาตุ	Be	Mg	Ca	Sr	Ba
การจัดอิเล็กตรอนวงนอกสุด	$2s^2$	$3s^2$	$4s^2$	$5s^2$	$6s^2$
จุดหลอมเหลว (°C)	1280	651	851	800	850
จุดเดือด (°C)	1280	651	851	800	850
ความหนาแน่น (g cm ⁻¹)	1.86	1.75	1.55	2.6	3.59
รัศมีอะตอม (pm)	112	160	197	215	222
รัศมีไอออน (pm)	31	65	99	113	135
IE (kJ mol ⁻¹)					
first order, IE1	906	744	596	556	509
second order, IE2	1763	1457	1152	1071	972
third order, IE3	14855	7739	4918	4210	-
ศักย์ไฟฟ้ามาตรฐาน, E ⁰ (V)	- 1.85	- 2.36	- 2.87	- 2.89	- 2.91
$M^{2+}_{(aq)} + 2e^- \rightarrow M_{(s)}$					

ปฏิกิริยาเคมีที่สำคัญของโลหะอัลคาไลน์ โดย M คือ โลหะหมู่ 2A ยกเว้นตามทีระบุ

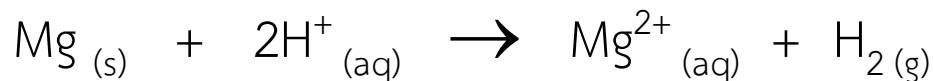
ปฏิกิริยา	หมายเหตุ
$M + X_2 \rightarrow MX_2$	X_2 = halogen gas
$2M + O_2 \rightarrow 2MO$	
$Ba + O_2 (excess) \rightarrow Ba_2O$	ต้องใช้ออกซิเจนปริมาณมากเกินไป
$M + S \rightarrow MS$	รวมทั้งปฏิกิริยากับ Se และ Te
$3M + N_2 \rightarrow M_3N_2$	ปฏิกิริยาเกิดที่อุณหภูมิสูง
$6M + P_4 \rightarrow 2M_3P_2$	ปฏิกิริยาเกิดที่อุณหภูมิสูง
$M + 2C \rightarrow MC_2$	เกิดที่อุณหภูมิสูง M ยกเว้น Be
$M + H_2 \rightarrow MH_2$	เกิดที่อุณหภูมิสูง M = Ca, Sr, Ba กรณี Mg ต้องทำภายใต้ความดัน
$M + 2H_2O \rightarrow M(OH)_2 + H_2$	M = Ca, Sr, Ba เกิดที่อุณหภูมิห้อง
$Mg + 2H_2O \rightarrow Mg(OH)_2 + H_2$	มีลักษณะเหมือนไอน้ำเดือด ส่วน Be ไม่เกิดปฏิกิริยา
$M + 2H^+ \rightarrow M^{2+} + H_2$	ปฏิกิริยาอ่อนแอ
$2M + 2NH_3 \rightarrow M(NH_2)_2 + H_2$	M = Ca, Sr, Ba สารตั้งต้นเป็น $NH_3(l)$ โดยมีตัวเร่ง
$3M + 2NH_3 \rightarrow M_3N_2 + 3H_2$	$3M + 2NH_3 \rightarrow M_3N_2 + 3H_2$

- ความว่องไวของโลหะอัลคาไลน์ในการทำปฏิกิริยากับน้ำแตกต่างกันอย่างมาก Be ไม่น้ำ ในขณะที่ Mg จะทำปฏิกิริยาช้าๆ กับไอน้ำ ส่วน Ca, Sr และ Ba สามารถทำปฏิกิริยาได้แม้กับน้ำเย็น

- ความว่องไวในการทำปฏิกิริยากับออกซิเจนมีทิศทางเดียวกัน คือ ว่องไวขึ้นจาก Be ไปจนถึง Ba โดย Be และ Mg จะเกิดเป็นสารประกอบออกไซด์ BeO และ MgO ตามลำดับ ที่อุณหภูมิสูง ในขณะที่สารประกอบ CaO, SrO และ BaO สามารถเกิดได้ที่อุณหภูมิต่ำ

- โลหะ Mg จะทำปฏิกิริยากับกรดได้แก๊สไฮโดรเจน

- Ca, Sr, Ba สามารถทำปฏิกิริยากับกรดได้เช่นกัน แต่โลหะเหล่านี้ปฏิกิริยาได้ดีกับน้ำ ซึ่งกรดโดยทั่วไปจะมีน้ำเจือปนอยู่ จึงทำให้ปฏิกิริยาทั้งสองเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน

- สารประกอบคลอไรด์ โบรไมด์ ไอโอดีน ไนเตรต คลอเรต เปอร์คลอเรต ของโลหะหมู่ 2A ละลายน้ำได้ดี แต่สารประกอบฟลูออไรด์ ไฮดรอกไซด์ ซัลไฟด์ ซัลเฟต คาร์บอเนต ไฮโดรเจนฟอสเฟต และออกซาเรต ของโลหะหมู่ 2A ไม่ละลายน้ำ ยกเว้น MgSO_4 ละลายน้ำได้ดี

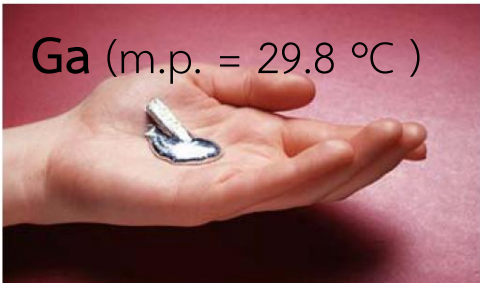
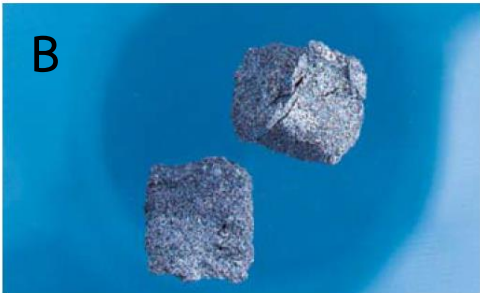
การนำโลหะอัลคาไลน์เอิร์ทไปใช้ประโยชน์

- Be มีสีเทาเหมือนเหล็ก แข็งแรง น้ำหนักเบา แต่เปราะ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เป็นตัวที่ทำให้โลหะผสมแข็งขึ้น (โดยเฉพาะทองแดงเบริลเลียม ใช้ทำส่วนประกอบของเรือเดินทะเล)
- Mg ใช้เป็นตัวผสมโลหะเพื่อทำโลหะผสมอะลูมิเนียม-แมกนีเซียม
MgO ใช้ในอุตสาหกรรมเหล็ก แก้ว ซีเมนต์ การเกษตร อุตสาหกรรมก่อสร้าง
กระป๋องเครื่องดื่ม (aluminium-magnesium alloys)
Mg(OH)₂ ใช้เป็นส่วนผสมในยาสีฟัน และใช้เป็นยาลดกรดในกระเพาะอาหาร
- Ca มันมีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตโดยเฉพาะในระบบสรีรวิทยาของเซลล์และการยืดหดตัวของกล้ามเนื้อ
CaSO₄ ใช้ในอุตสาหกรรมปูนปลาสเตอร์
- Sr(NO₃)₂ ใช้ทำพลุ ดอกไม้เพลิงสีแดง
- Ba(NO₃)₂ ใช้ทำพลุ ดอกไม้เพลิงสีเขียว

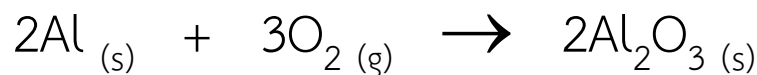
ธาตุหมู่ 3A (ns^2np^1 , $n \geq 2$)

B Boron
Al Aluminium
Ga Gallium
In Indium
Tl Thallium
Nh Nihonium

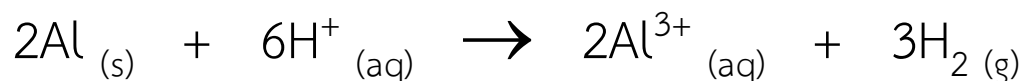
- B มีสมบัติเป็นกึ่งโลหะ ส่วนธาตุอื่นๆ เป็นโลหะ
- Al เป็นโลหะที่มีมากที่สุดในโลก โดยอยู่ในรูปสารประกอบ $KAlSi_3O_8$ หรือในรูปออกไซด์ $Al_2O_3 \cdot nH_2O$
- สามารถเกิดเป็นไอออนบวกได้ 2 แบบ คือ M^+ และ M^{3+} โดย Al มีเลขออกซิเดชันเพียงค่าเดียว คือ +3 ส่วน Ga, In และ Tl อาจมีเลขออกซิเดชันเป็น +1 และ +3 โดยจะพบ Ga^{+3} และ Tl^+ มากกว่า

- สมบัติทางเคมีของ B แตกต่างไปจากธาตุอื่นๆ ในหมู่เดียวกัน เช่น ไม่ทำปฏิกิริยาเกิดเป็นสารประกอบไอออนิกแบบไบนารี (binary ionic compound) และไม่ไวต่อการทำปฏิกิริยากับแก๊สออกซิเจนกับน้ำ ซึ่งต่างจาก Al ซึ่งจะเกิดสารประกอบออกไซด์ทันทีเมื่อโดนอากาศ ชั้นออกไซด์ที่เกิดขึ้นจะทนต่อการผุกร่อนมากกว่า Al เพียงอย่างเดียว

- Al สามารถเกิดปฏิกิริยาเป็นไอออนประจุ +3 (Al^{3+}) ได้ และทำปฏิกิริยากับกรดไฮโดรคลอริกให้แก๊สไฮโดรเจน

- Al ทำปฏิกิริยากับไฮโดรเจน ให้ AlH_3 มีสมบัติคล้ายกับ BeH_2 (Diagonal relationship)

ปฏิกิริยาเคมีที่สำคัญของธาตุหมู่ 3A

ปฏิกิริยา	หมายเหตุ
$2M + X_2 \rightarrow 3MX_3$	X_2 = halogen gas; Tl เกิดสารประกอบ TLX ($X \neq I_2$)
$4M + 3O_2 \rightarrow 2M_2O_3$	เกิดที่อุณหภูมิสูง; Tl ให้ Tl_2O ด้วย
$2M + 3S \rightarrow M_2S_3$	เกิดที่อุณหภูมิสูง; Tl ให้ Tl_2S ด้วย รวมทั้งปฏิกิริยากับ Se และ Te
$2Al + N_2 \rightarrow 2AlN$	Al เท่านั้น
$2M + 6H^+ \rightarrow 2M^{3+} + 3H_2$	$M = Al, Ga, In$; Tl ให้ T^+
$2M + 2OH^- + 6H_2O \rightarrow 2M(OH)_4^- + 3H_2$	$M = Al$ และ Ga

- แก๊สซัลเฟต ไนเตรต และเฮไลด์ของโลหะหมู่ 3A นี้ละลายน้ำได้ดี
- ไฮดรอกไซด์ของโลหะหมู่ 3A นี้ไม่ละลายน้ำ
- ออกไซด์และไฮดรอกไซด์ของ Al และ Ga มีสมบัติเป็นแอมโฟเทอริก (amphoteric)

Reaction with acids; $Al_2O_3 + 6HCl \rightarrow 2AlCl_3 + 3H_2O$

Reaction with base; $Al_2O_3 + 2NaOH + 3H_2O \rightarrow 2NaAl(OH)_4$

การนำธาตุหมู่ 3A ไปใช้ประโยชน์

- โบรอน (B)

Borosilicate glassware
เช่น beakers และ test tube

Boron carbide ใช้เป็นแผ่น
กันกระสุนในเสื้อกันกระสุน

- อะลูมิเนียม (Al)

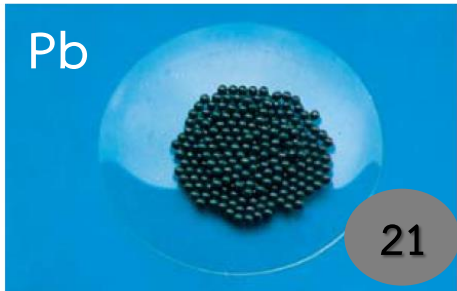
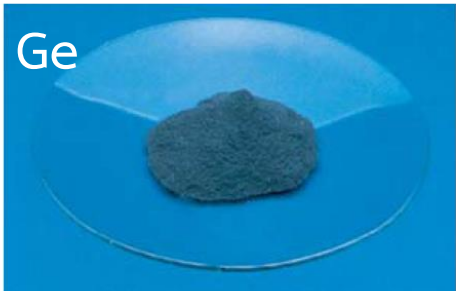
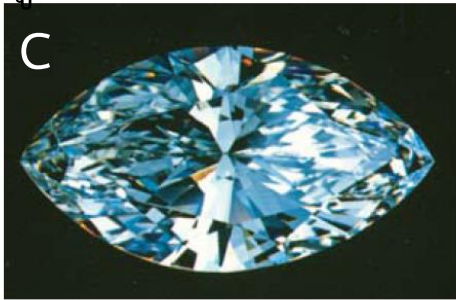
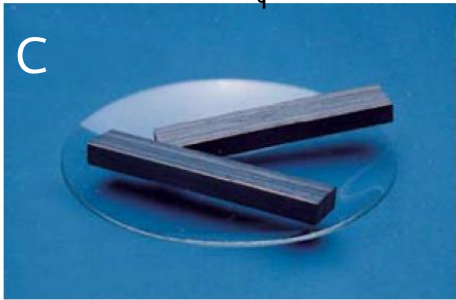
เป็นวัสดุทำ automobiles, aircraft, trucks, railway cars, marine vessels, bicycles,
Packaging (cans, foil)

ธาตุหมู่ 4A (ns^2np^2 , $n \geq 2$)

C Carbon
Si Silicon
Ge Germanium
Sn Tin
Pb Lead
Fl Flerovium

- มีทั้งอโลหะ (C) กึ่งโลหะ (Si และ Ge) และโลหะ (Sn และ Pb)
ความเป็นโลหะเพิ่มขึ้นเมื่อเลขอะตอมสูงขึ้น
- เกิดสารประกอบที่มีเลขออกซิเดชัน +2 และ +4 สำหรับ C และ Si เลขออกซิเดชันที่เสถียรมากกว่าคือ +4 เช่น CO_2 เสถียรมากกว่า CO และ SiO_2 เป็นสารประกอบที่เสถียร
- C พบมากในธรรมชาติในรูปของสารประกอบคาร์บอเนต เช่น CaCO_3
ส่วนธาตุอิสระจะอยู่ในรูปของแกรไฟต์และเพชร

ปฏิกิริยาเคมีที่สำคัญของธาตุหมู่ 4A โดย M คือ Sn และ Pb ยกเว้นตามที่ระบุ

ปฏิกิริยา	หมายเหตุ
$M + X_2 \rightarrow 2MX_4$	X_2 = halogen gas; M = Ge และ Sn; Pb ให้ PbX_2
$M + O_2 \rightarrow MO_2$	M = Sn เกิดที่อุณหภูมิสูง; Pb ให้ PbO หรือ Pb_3O_4
$M + 2S \rightarrow MS_2$	M = Sn ; Pb ให้ PbS
$M + H^+ \rightarrow M^{2+} + H_2$	M = Sn และ Pb
$M + OH^- + 2H_2O \rightarrow M(OH)_3^- + H_2$	ปฏิกิริยาเกิดช้า

- Sn และ Pb เป็นโลหะอ่อน มีจุดหลอมเหลวต่ำ และค่อนข้างว่องไว แต่ไม่ทำปฏิกิริยากับน้ำ แต่สามารถทำปฏิกิริยากับกรด เช่น HCl ทำให้เกิดแก๊สไฮโดรเจน
- สารประกอบของ Pb^{2+} ไม่ค่อยละลายน้ำ ยกเว้น $Pb(NO_3)_2$ และ $Pb(CH_3COO)_2$

ธาตุหมู่ 5A (ns^2np^3 , $n \geq 2$)

N Nitrogen
P Phosphorous
As Arsenic
Sb Antimony
Bi Bismuth
Mo Moscovium

- N และ P เป็นสารอโลหะ ขณะที่ As และ Sb เป็นสารกึ่งโลหะ และ Bi เป็นโลหะ
- ธาตุไนโตรเจนที่อุณหภูมิและความดันปกติจะอยู่ในรูป $N_{2(g)}$ และสามารถเกิดสารประกอบออกไซด์ได้หลายรูป เช่น $NO_{(g)}$, $N_2O_{(g)}$, $NO_{2(g)}$, $N_2O_{4(g)}$ และ $N_2O_{5(s)}$ $[N_2O_{5(s)} + H_2O_{(l)} \rightarrow HNO_{3(aq)}]$
- N มีแนวโน้มที่จะรับอิเล็กตรอน เกิดเป็น N^{3-} และเกิดสารประกอบไอออนิกกับโลหะ เช่น Li_3N และ Mg_3N_2
- P จะอยู่ในรูปโมเลกุล P_4 และสามารถเกิดสารประกอบออกไซด์ได้ 2 รูป คือ P_4O_6 และ P_4O_{10} $[P_4O_{10(s)} + 6H_2O_{(aq)} \rightarrow 4H_3PO_{4(aq)}]$
- As, Sb และ Bi มีโครงสร้างเป็นแบบโครงข่าย
- Bi เป็นโลหะ แต่จะไม่ว่องไวต่อการเกิดปฏิกิริยาเมื่อเทียบกับโลหะหมู่ 1A-4A

ธาตุหมู่ 6A (ns^2np^4 , $n \geq 2$)

O Oxygen
S Sulfur
Se Selenium
Te Tellurium
Po Polonium
Lv Livermorium

- O, S และ Se เป็นธาตุอโลหะ ขณะที่ Te และ Po เป็นสารกึ่งโลหะ
- ที่อุณหภูมิและความดันปกติจะอยู่ในรูป O, S และ Se จะอยู่ในรูป O_2 , S_8 และ Se_8 ตามลำดับ
- Te และ Po มีโครงสร้างเป็นแบบโครงข่าย
- Po เป็นสารกัมมันตรังสี
- O มีแนวโน้มที่จะรับอิเล็กตรอน 2 ตัว เกิดเป็น ออกไซด์ (oxide, O^{2-}) โดยมักพบในสารประกอบไอออนิกหลายชนิด
- S, Se และ Te รับอิเล็กตรอน 2 ตัว เกิดเป็น ซัลไฟด์ (sulfide, S^{2-}), เซเลไนด์ (selenide, Se^{2-}) และ เทลลูไรด์ (telluride, Te^{2-}) ตามลำดับ
- ธาตุหมู่ 6A โดยเฉพาะ O สามารถเกิดสารประกอบโควาเลนต์ได้กับอโลหะหลายชนิด

ธาตุฮาโลเจนหมู่ 7A (Halogen, ns^2np^5 , $n \geq 2$)

F Fluorine
Cl Chlorine
Br Bromine
I Iodine
At Astatine
Ts Tennessine

- มีสมบัติเป็นอโลหะ และปรากฏในรูปโมเลกุล X_2 เสมอ
- มีความว่องไวในการเกิดปฏิกิริยามาก และจะไม่พบในรูปของธาตุอิสระเลย จะปรากฏในรูปสารประกอบมากกว่า
- At เป็นสารกัมมันตรังสี
- มีแนวโน้มที่จะรับอิเล็กตรอน 1 ตัว เกิดเป็น เฮไลด์ (halide, X^-) ซึ่งจะทำปฏิกิริยากับโลหะหมู่ 1A และ 2A เกิดเป็นสารประกอบไอออนิก เช่น NaCl, KBr และ $MgCl_2$ เป็นต้น

สมบัติที่สำคัญของฮาโลเจน

ธาตุ	F	Cl	Br	I
การจัดอิเล็กตรอนวงนอกสุด	$2s^2 2p^5$	$3s^2 3p^5$	$4s^2 4p^5$	$5s^2 5p^5$
สี (X_2)	เหลืองอ่อน	เขียวอ่อน	น้ำตาล	ม่วงเข้ม
จุดหลอมเหลว ($^{\circ}\text{C}$)	- 223	- 102	- 7	+114
จุดเดือด ($^{\circ}\text{C}$)	- 188	- 34	+ 59	+ 185
รัศมีอะตอม (pm)	72	99	114	133
รัศมีไอออน (pm)	136	181	195	216
IE1 (kJ mol^{-1})	1680	1250	1140	1000
EN	4.0	3.2	3.0	2.7
พลังงานพันธะ (kJ mol^{-1})	155	243	193	151
ศักย์ไฟฟ้ามาตรฐาน, E^0 (V)	+ 2.87	+ 1.36	+ 1.07	+ 0.54
$X_{2(aq)} + 2e^- \rightarrow 2X^-_{(aq)}$				

ปฏิกิริยาเคมีที่สำคัญของธาตุฮาโลเจน

ปฏิกิริยา	หมายเหตุ
$2M + nX_2 \rightarrow 2MX_n$	F_2, Cl_2 เกิดปฏิกิริยาได้กับโลหะทุกตัว ส่วน Br_2, I_2 ทำปฏิกิริยาได้กับโลหะทั่วไป ยกเว้นโลหะมีตระกูล
$X_2 + H_2 \rightarrow 2HX$	F_2 ไม่เกิดปฏิกิริยา
$X_2 + H_2O \rightarrow H^+ + X^- + XOH$	F_2 เกิดปฏิกิริยาอย่างรวดเร็ว
$2X_2 + 2H_2O \rightarrow 4H^+ + 4X^- + O_2$	Br_2, Cl_2 เกิดปฏิกิริยาต้องใช้แสง และเกิดซ้ำ
$X_2 + 2X'^- \rightarrow X_2' + 2X^-$	$F_2 > Cl_2 > Br_2 > I_2$

- ในหมู่เดียวกันโมเลกุลของธาตุหมู่ 7A ที่มีขนาดเล็กกว่า จะสามารถทำปฏิกิริยากับสารประกอบไฮไลต์ที่มีขนาดใหญ่กว่าได้ เนื่องจากมีค่า EN น้อยกว่า

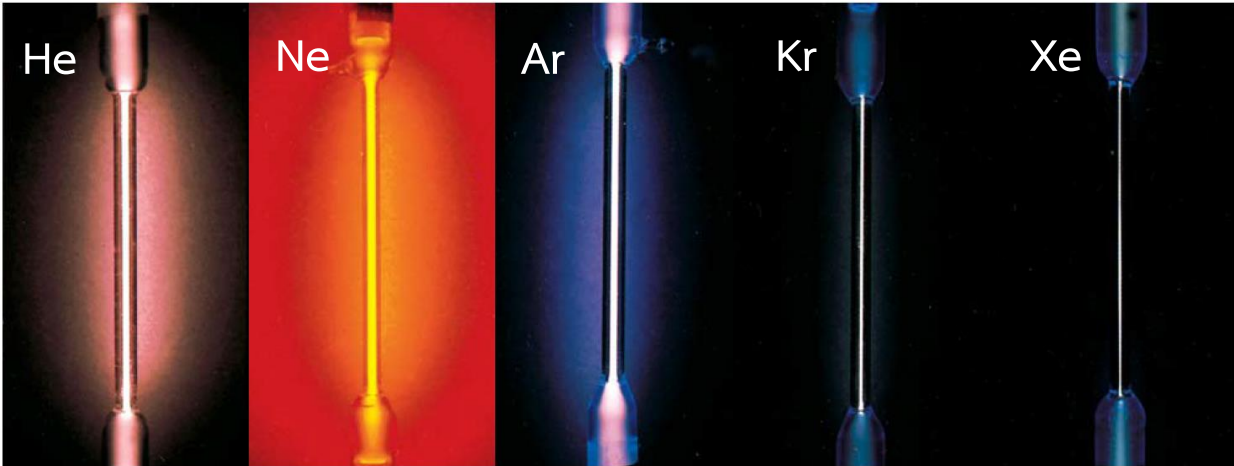

- ธาตุฮาโลเจนสามารถเกิดเป็นสารประกอบกับอโลหะอื่นๆ ได้ เช่น PCl_5 และ NF_3
- ธาตุฮาโลเจนมีลักษณะเฉพาะตัว คือ สามารถเกิดเป็นสารประกอบระหว่างธาตุหมู่เดียวกัน (Interhalogen) เกิดเป็นโมเลกุลโควาเลนต์ เช่น ICl และ BrF_3
- สามารถทำปฏิกิริยากับแก๊สไฮโดรเจนเกิดเป็นสารประกอบ “ไฮโดรเจนเฮไลด์ (hydrogen halide)” ซึ่งสามารถละลายน้ำได้ โดย HF เป็นกรดอ่อน ส่วน HCl , HBr และ HI เป็นกรดแก่

$$\text{H}_{2(g)} + \text{X}_{2(g)} \longrightarrow 2\text{HX}_{(g)}$$
- ปฏิกิริยาที่เกี่ยวข้องกับ F จะเกิดขึ้นอย่างรุนแรงและระเบิดได้ เนื่องจาก F มีขนาดเล็กมาก

แก๊สมีตระกูลหมู่ 8A (Noble gas, ns^2np^6 , $n \geq 2$)

He Helium
Ne Neon
Ar Argon
Kr Krypton
Xe Xenon
Rn Radon
Og Oganesson

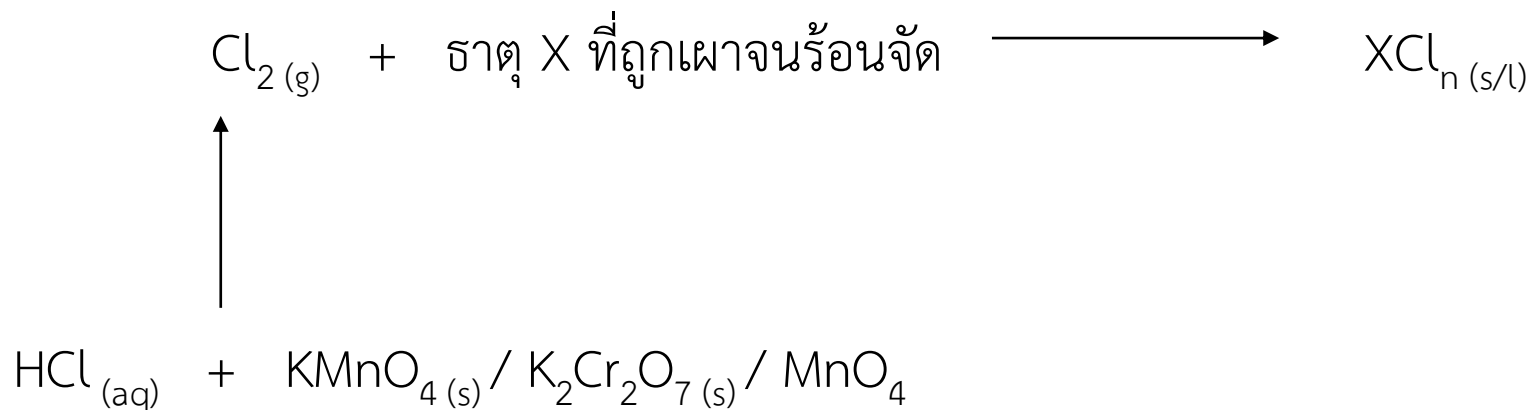
- มีสถานะเป็นแก๊สที่อุณหภูมิและความดันปกติ โดย 1 โมเลกุลจะมีเพียง 1 อะตอม (monoatomic gas) ซึ่งทุกชนิดไม่มีสี ไม่มีกลิ่น
- ไม่ว่องไวต่อการทำปฏิกิริยา ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ “แก๊สเฉื่อย (inert gas)”
- Xe, Kr และ Rn สามารถทำปฏิกิริยาเกิดเป็นสารประกอบได้ เนื่องจากมีค่า IE ต่ำพอที่จะเกิดปฏิกิริยาได้ โดยมีเลขออกซิเดชัน คือ Kr^{+2} (KrF_2) และ Rn^{+4} ส่วน Xe มีหลายสถานะ คือ +2, +4, +6 และ +8 เช่น XeF_4 , XeO_3 , XeO_4 , $XeOF_4$
- He, Ne และ Ar มีค่า IE สูงมาก จึงไม่สามารถสร้างพันธะกับธาตุอื่นๆ ได้

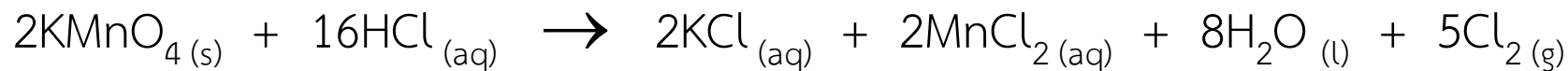
สารประกอบคลอไรด์ (Chloride compounds)

“สารประกอบของธาตุหนึ่งๆ กับธาตุคลอรีน (Cl) ที่อยู่ในรูปของไอออนลบคลอไรด์ (Cl^-)”

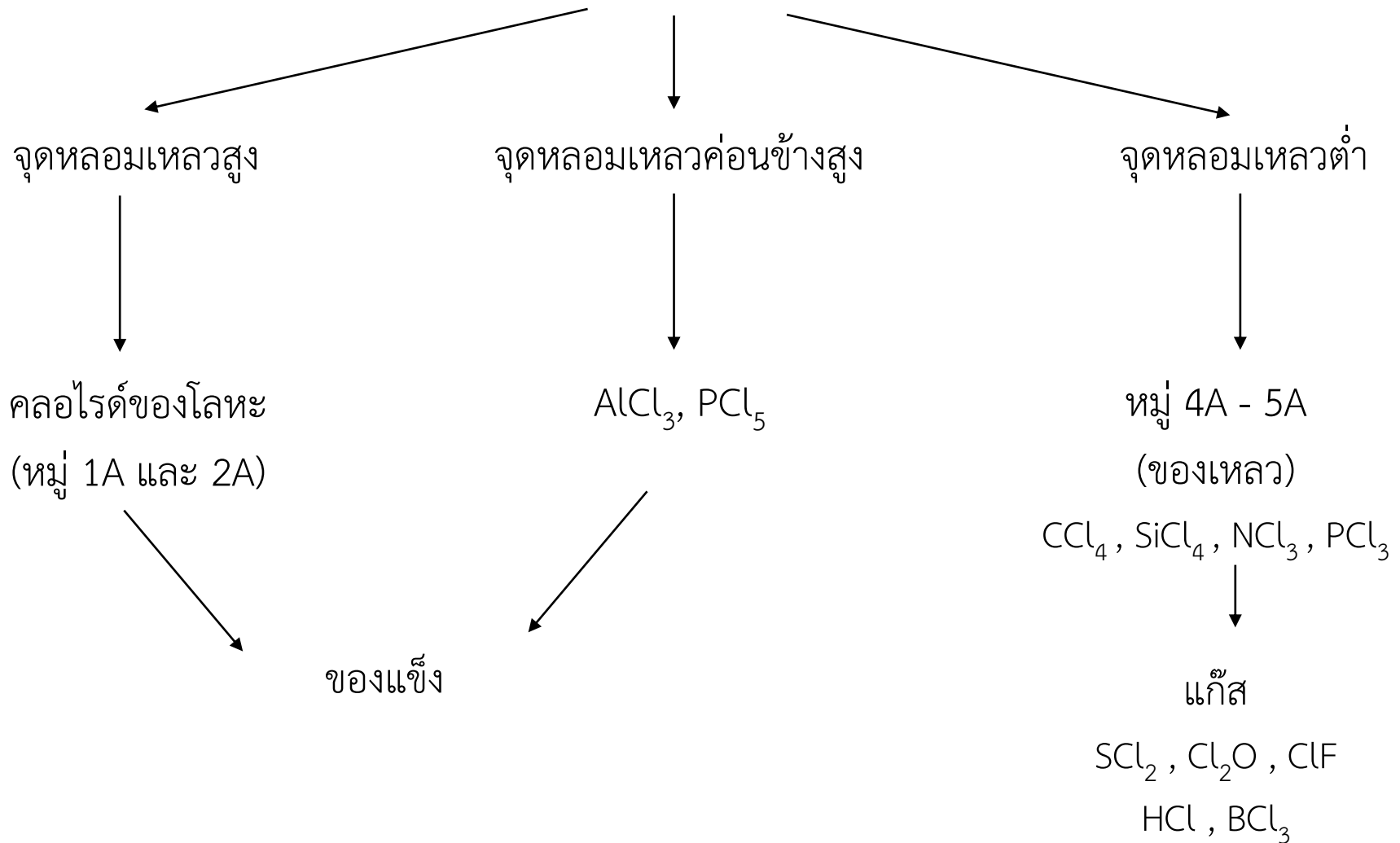
การเตรียมสารประกอบคลอไรด์

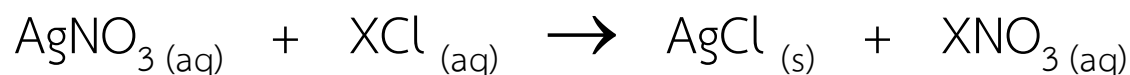
ปฏิกิริยาการเตรียมแก๊สคลอรีน

สารประกอบคลอไรด์

- สารประกอบคลอไรด์มีทั้ง 3 สถานะ
- โดยทั่วไปสารประกอบคลอไรด์ของโลหะเป็นสารประกอบไอออนิก ซึ่งละลายน้ำได้ สารละลายที่เป็นกลาง
- สารประกอบคลอไรด์ของอโลหะ ละลายน้ำได้สารละลายที่เป็นกรด ยกเว้น CCl_4 กับ NCl_3 ซึ่งเป็นโมเลกุลไม่มีขั้ว จึงไม่ละลายน้ำ
- กรณีที่มีสารประกอบที่สงสัยว่าเป็นสารประกอบคลอไรด์หรือไม่ สามารถทดสอบได้โดยเติมสารละลายซิลเวอร์คลอไรด์ลงไป ถ้าเป็นสารประกอบคลอไรด์จะได้ตะกอนสีขาวขุ่นของซิลเวอร์คลอไรด์ (AgCl)

ไม่ละลายน้ำ ไม่เป็นกรดหรือเบส

LiCl _(s)	BeCl _{2 (s)}	BCl _{3 (g)}	CCl _{4 (l)}	NCl _{3 (l)}	Cl ₂ O _(g) (ClO ₂ , ClO ₇)	ClF _(g)
NaCl _(s)	MgCl _{2 (s)}	AlCl _{3 (s)}	SiCl _{4 (l)}	PCl _{3 (l)}	SCl _{2 (l)}	Cl _{2 (g)}
				PCl _{5 (s)}		

← เป็นกลาง → ← เป็นกรด →

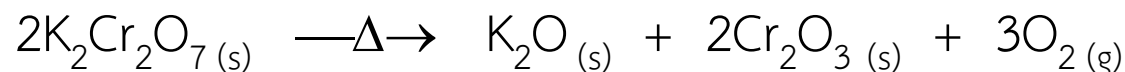
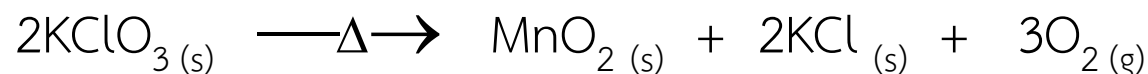
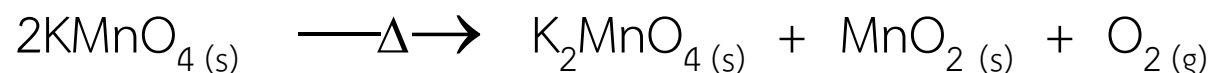
- คลอไรด์ของธาตุหมู่ 3A, BCl₃ เป็นแก๊สและเป็นสารประกอบโคเวเลนต์ แต่ AlCl₃ เป็นของแข็งและเป็นสารประกอบไอออนิก
- คลอไรด์ของธาตุหมู่ 6A, Cl₂O เป็นแก๊ส แต่ SCl₂ เป็นของเหลว เพราะมวลมากขึ้น แรงยึดเหนี่ยวระหว่างโมเลกุลจึงมากขึ้น
- คลอไรด์ของธาตุหมู่ 7A เป็นแก๊สทั้งหมด
- จุดหลอมเหลวจะลดลงจากซ้ายไปขวา เนื่องจากคลอไรด์ของโลหะเป็นสารประกอบไอออนิก จึงมีจุดหลอมเหลวสูงมาก ส่วนคลอไรด์ของอโลหะเป็นสารประกอบโคเวเลนต์จึงมีจุดหลอมเหลวต่ำลง

สารประกอบออกไซด์ (Oxide compounds)

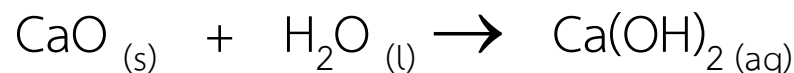
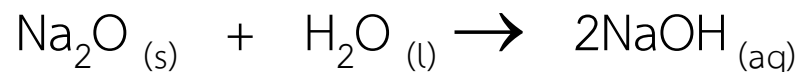
“สารประกอบของธาตุหนึ่งๆ กับธาตุออกซิเจนในรูปของไอออนที่มีประจุ -2 (O^{2-})”

- เตรียมได้โดยการทำปฏิกิริยาโดยตรงของธาตุที่เผาให้ร้อนจัด ในบรรยากาศของ $O_{2(g)}$

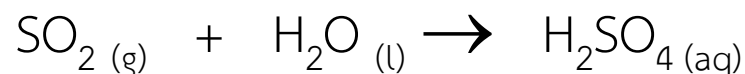
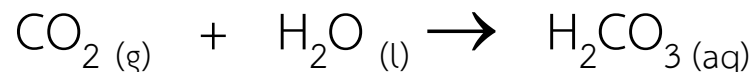
- การเตรียมแก๊สออกซิเจน

- ธาตุโลหะหมู่ 1A และ 2A เกิดสารประกอบออกไซด์ที่มีสมบัติเป็นเบส เมื่อละลายน้ำ

- ธาตุอโลหะหมู่ 3A - 7A เกิดสารประกอบออกไซด์ที่มีสมบัติเป็นกรด เมื่อละลายน้ำ

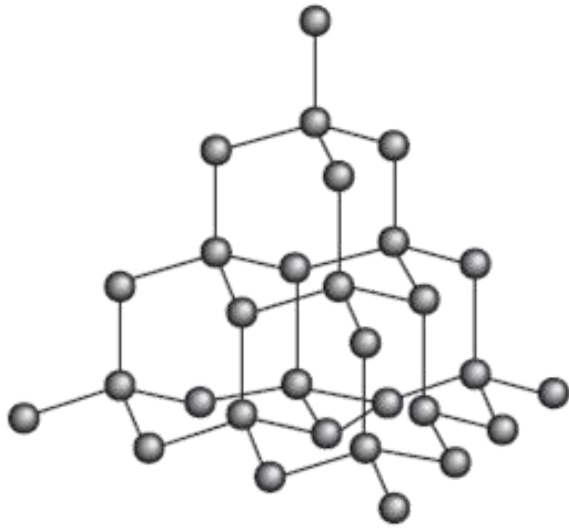

- ออกไซด์ของโลหะบางชนิด มีสมบัติของละลายที่เป็นกลาง เช่น H_2O , CO , N_2O และ NO
- ออกไซด์ของ Be (BeO) และ Al (Al_2O_3) มีสมบัติเป็นได้ทั้งกรดและเบส
- สารประกอบออกไซด์ของธาตุหมู่ 3A – 7A มีจุดหลอมเหลวต่ำ ส่วนมากจึงเป็นของเหลวหรือแก๊ส ยกเว้น N_2O_5 และ P_4O_{10} เป็นของแข็ง
- สารประกอบออกไซด์ของธาตุหมู่ 1A และ 2A มีจุดหลอมเหลวสูงมาก และเป็นของแข็งที่อุณหภูมิห้อง

สูตรของสารประกอบของธาตุหมู่ต่างๆ

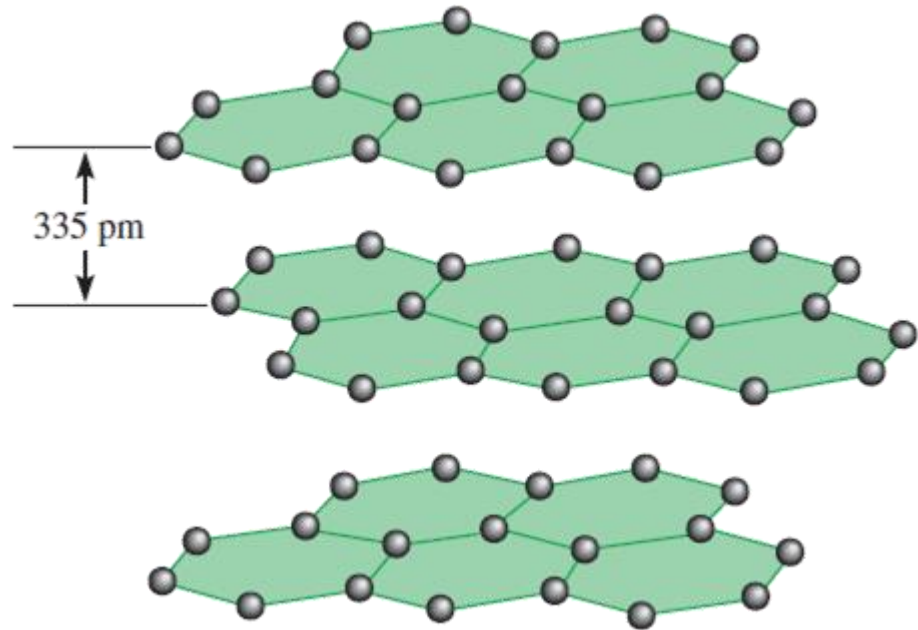
ธาตุหมู่ (X)	สูตรของสารประกอบ		
	คลอไรด์	ออกไซด์	ซัลไฟด์
1A และ 7A	XCl	X ₂ O	X ₂ S
2A	XCl ₂	XO	XS
3A	XCl ₃	X ₂ O ₃	X ₂ S
4A	XCl ₄	XO ₂	XS ₂
6A	XCl ₂	XO ₂	XS
5A	NCl ₃ PCl ₃ PCl ₅	N _x O _y P ₄ O ₁₀ P ₄ O ₆ , P ₂ O ₅	N ₂ S ₅ P ₂ S ₅

โครงสร้างโมเลกุลของคาร์บอน

เพชร

- sp^3 -C
- เป็นโครงข่ายสามมิติ
- เป็นธาตุที่มีความแข็งที่สุด
- จุดหลอมเหลว 3550°C
- เป็นฉนวนไฟฟ้า

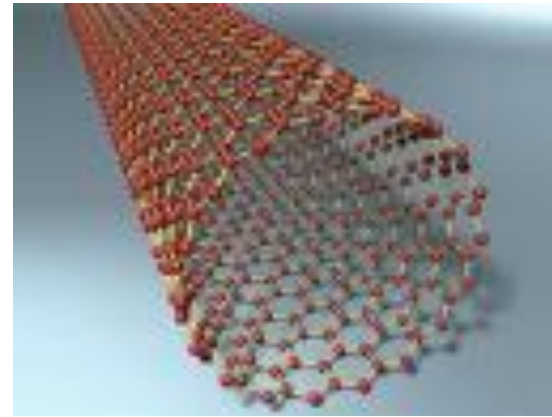
แกรไฟต์

- sp^2 -C
- $2p$ ที่เหลือใช้สร้างพันธะไพ
- นำไฟฟ้าได้เฉพาะในทิศทางตามแนวระนาบของ C
- ระหว่างชั้นยึดด้วยแรงแวนเดอร์วาลส์ที่อ่อน
- สารหล่อลื่น ไส้ดินสอ ผ้าหมึก

ฟูลเลอร์รีน (Fullerenes)

- โมเลกุลโควาเลนต์
- 1 โมเลกุล ประกอบด้วย C 60 อะตอม (C_{60}) เรียกว่า Bulkyball
- โมเลกุลยึดเหนี่ยวกันด้วยแรงระหว่างโมเลกุลอ่อนๆ
- อุณหภูมิการระเหิด 450-500 °C

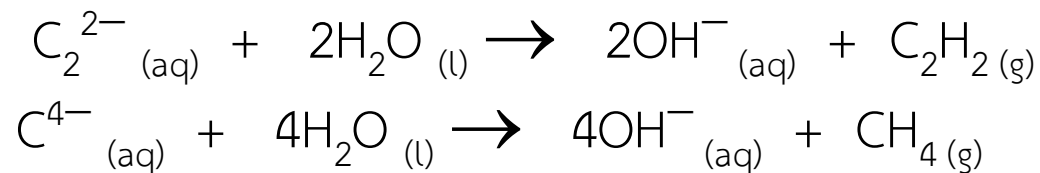

Carbon nanotube (CNT)

- C จัดเรียงตัวเป็นแผ่น โดยเชื่อมกันเป็นตาข่าย ที่มีรูรูปหกเหลี่ยม แต่มีลักษณะม้วนเข้าหากันเป็นท่อ
- มีความแข็งแรง น้ำหนักเบา และมีความยืดหยุ่น

- คาร์บอนสามารถทำปฏิกิริยากับโลหะเกิดเป็นสารประกอบ “คาไบด์ (carbide, C_2^{2-} หรือ C^{4-})” เช่น CaC_2 , SiC และ BeC_2

- ไอออนลบคาไบด์เป็นเบสที่แรง สามารถทำปฏิกิริยากับน้ำให้ไอออนไฮดรอกไซด์

- สารประกอบของคาร์บอน

CO เป็นแก๊สไม่มีสี ไม่มีกลิ่น มีฤทธิ์เป็นกลาง เกิดจากปฏิกิริยาเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์

CO_2 เป็นแก๊สที่ใช้มากในอุตสาหกรรมน้ำอัดลม สารดับเพลิง และอุตสาหกรรมการผลิต

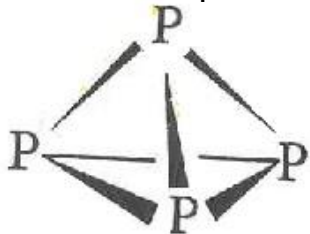
ผงฟู ($NaHCO_3$) และโซดาไฟ (Na_2CO_3)

$CO_2 (g)$ น้ำแข็งแห้ง ใช้ในเครื่องทำความเย็น และการทำฝนเทียม

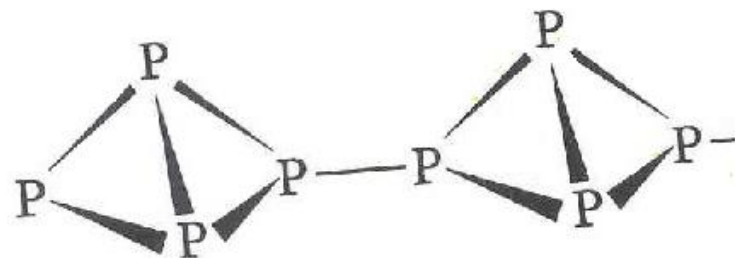
- สารประกอบออกไซด์ของธาตุหมู่ 1A และ 2A มีจุดหลอมเหลวสูงมาก และเป็นของแข็งที่อุณหภูมิห้อง

โครงสร้างโมเลกุลของฟอสฟอรัส

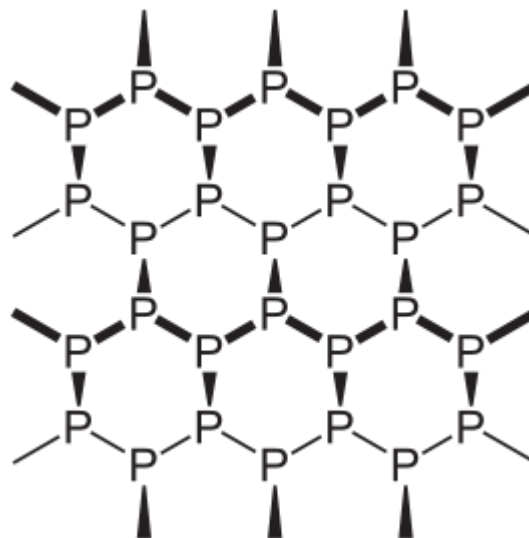
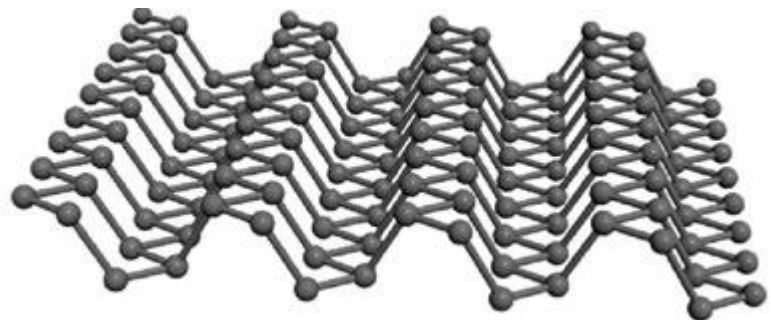
White phosphorus (P_4)

Red phosphorus $\{(P_4)_n\}$

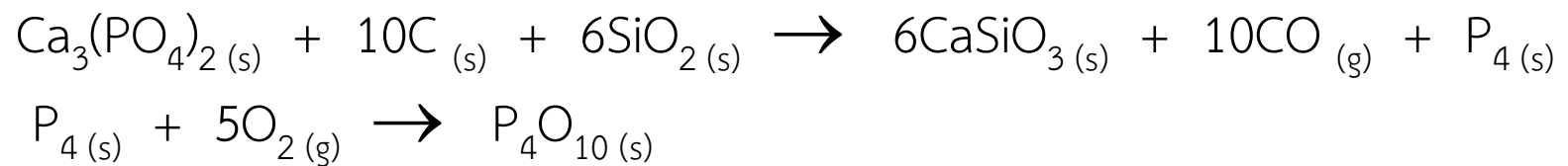

Black phosphorus

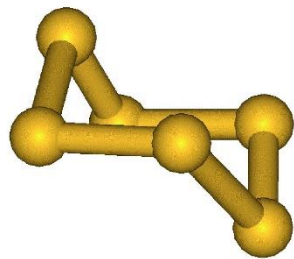
- แหล่งของฟอสฟอรัสในธรรมชาติ คือ หินฟอสเฟต (phosphate rock) ซึ่งมีองค์ประกอบหลักคือแคลเซียมฟอสเฟต $\{Ca_3(PO_4)_2\}$ และ ฟลูออโรพาไทต์ $\{Ca_5(PO_4)_3F\}$ ซึ่งเมื่อถูกกรดจะให้ฟอสฟอรัสในรูปของ “ฟอสฟอรัสขาว (white phosphorus, P_4)” ซึ่งมีลักษณะเป็นทรงเหลี่ยมสี่หน้า (tetrahedral)

- P_4 ว่องไวต่อการทำปฏิกิริยามาก สามารถติดไฟได้เองในอากาศอย่างรวดเร็วเกิดเป็นสารประกอบออกไซด์

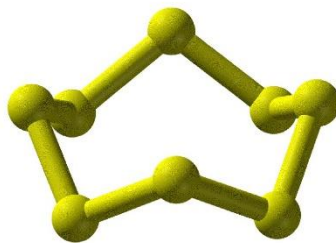

- เมื่อฟอสฟอรัสขาวได้รับความร้อนเกินกว่า $800\text{ }^{\circ}\text{C}$ ในระบบปิด โครงสร้างจะเปลี่ยนเป็น “ฟอสฟอรัสแดง $\{red\ phosphorus, (P_4)_n\}$ ”
- ฟอสฟอรัสที่เสถียรที่สุดคือ “ฟอสฟอรัสดำ (black phosphorus)” มีลักษณะและสมบัติทางกายภาพคล้ายแกรไฟต์ และไม่ว่องไวต่อการทำปฏิกิริยา
- สารประกอบที่สำคัญของฟอสฟอรัสคือ P_4O_6 และ P_4O_{10} ซึ่งมีฤทธิ์เป็นกรด ใช้ดูดความชื้นในแก๊ส และกำจัดน้ำในตัวทำละลาย $P_4O_{10}(s) + 6H_2O(l) \rightarrow 4H_3PO_4(aq)$

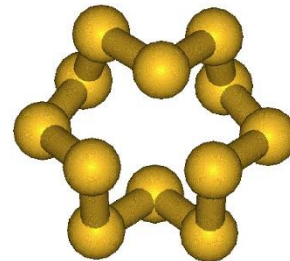
โครงสร้างโมเลกุลของกำมะถัน

S_6

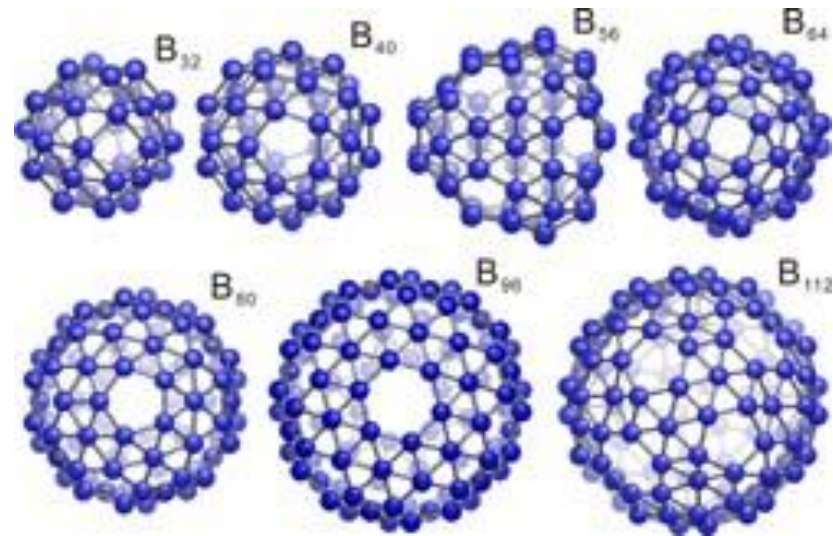
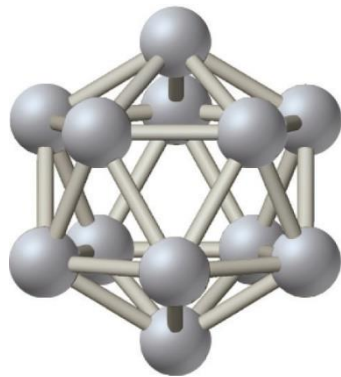
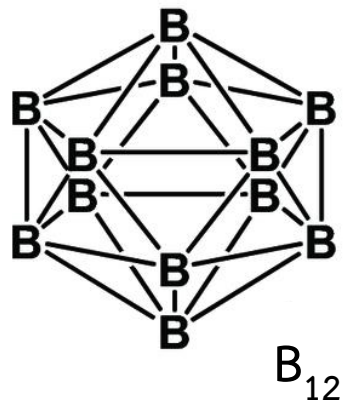
S_8 (เสถียรที่สุด)

S_{12}

- กำมะถันเป็นธาตุที่มีไม่มากในเปลือกโลก แต่ปรากฏในรูปของธาตุอิสระค่อนข้างมาก
- สารประกอบของกำมะถันได้แก่ ยิปซัม ($\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$) และแร่ซัลไฟด์อื่นๆ เช่น ไพไรต์ (pyrite, FeS_2)
- กำมะถันมีเลขออกซิเดชันหลายค่า ได้แก่ -2 (H_2S), 0 (S_8), +1 (S_2Cl_2), +2 (SCl_2), +4 (SO_2) และ +6 (SO_3)
- กำมะถันหลอมเหลวที่จุดหลอมเหลวจะมีสีเหลือง

โครงสร้างโมเลกุลของโบรอน

- โบรอนตามธรรมชาติจะไม่ปรากฏในรูปของธาตุอิสระ แต่จะอยู่ในรูปของ “บอแรกซ์ (borax)” คือสารประกอบ $\text{Na}_2\text{B}_4\text{O}_7 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$ และ $\text{Na}_2\text{B}_4\text{O}_7 \cdot 10\text{H}_2\text{O}$ ซึ่งเมื่อถูกทำให้เป็นกรด จะเกิดเป็น “กรดบอริก (boric acid, $\text{B}(\text{OH})_3$ หรือ H_3BO_3)” และหากให้ความร้อนต่อไป จะเกิดการสูญเสียน้ำและเกิดเป็น “บอริกออกไซด์ (boric oxide, B_2O_3)”
- ผลึกมีหลายอัญรูป (allotrope) แต่ทุกอัญรูปประกอบด้วยหน่วยย่อยทรงเหลี่ยมยี่สิบหน้า (icosahedral) ของ B_{12}
- โบรอนสามารถทำปฏิกิริยากับโลหะที่อุณหภูมิสูง เกิดเป็น “สารประกอบโบไรด์ (boride)”